

Fra mark til skov for drikkevandet, klimaet og naturens skyld

Det danske skovareal skal fordobles, og på Sydfyn vil kommunen og Naturstyrelsen gerne etablere en helt ny skov, hvor landmænd i dag dyrker jorden. Det skal ske via dialog i et af de første større projekter med multifunktionel jordfordeling. Det spændende er, om landmændene vil være med

Af Jørgen Steen Nielsen

I Svendborg vil de rejse en skov. Nordøst for byen, omkring Skovmølleværket, vil 540 hektar intensivt dyrket landbrugsområde blive genstand for opkøb og omfordeling af jord for at kunne forvandles til skov, der beskytter kommunens sårbare drikkevandsreserve, øger egnens biologiske mangfoldighed, suger CO₂ ud af atmosfæren og tilføjer rekreative værdier til det sydfynske. Et helt nyt grønt område, næsten ti gange så stort som Fælledparken i København.

Det er i alt fald planen, netop præsenteret af Miljø- og Fødevarerministeriet og Svendborg Kommune.

»Det her er et fantastisk projekt,« sagde miljøminister Lea Wermelin (S), da hun forleden annoncerede skovrejsningen sammen med Svendborgs borgmester Bo Hansen (S).

Det nye skovprojekt, der vil næsten tredoble kommunens skovareal, er ét eksempel på, hvordan det danske landskab via såkaldt 'multifunktionel jordfordeling' i de kommende år skal forandres for at beskytte klimaet, drikkevandet og biodiversiteten. Uden markante omlægninger af den landbrugsjord, der i dag optager 62 procent af Danmarks areal, vil landbruget ikke kunne levere sit nødvendige bidrag til det nationale klimamål om 70 pct. reduktion af CO₂-udledningerne om knap ti år fra nu. Vi vil heller ikke kunne beskytte det truede grundvand mod nedsivende sprøjtegifte eller bremse tilbagegangen i biodiversitet.

Samtidig skal der skabes plads i landskabet til den vedvarende energi, der skal muliggøre Danmarks udtræden af den fossile æra. Og på markerne skal der måske produceres mindre foder til færre kreaturer og lægges mere vægt på den vegetabiliske produktion. Oven i det hele skal landmandens økonomi sikres.

Del af en jordreform

Hvis man spørger en mand som Søren Møller, kræver det én stor, samlet jordreform. »Reformen er den største reform siden landboreformerne for 200 år siden og vil skabe høj grad af enighed om brugen af det åbne

land mange år frem,« hedder det i den vision, Søren Møller har været med til at formulere som formand for projektet Fremtidens bæredygtige landskaber, initieret af Real-dania og med deltagelse af bl.a. Landbrug & Fødevarer, Danmarks Naturfredningsforening, DANVA, KL, Dansk Energi, Økologisk Landsforening, Dansk Skovforening og Landdistrikternes Fællesråd.

Projektet bygger på princippet om Collective Impact, en arbejdsform hvor »alle, der bør og kan, arbejder sammen hen imod en række fælles, langsigtede og målbare mål«.

Partnerne i projektet om det bæredygtige landskab forestiller sig en reform, »som vil rulle hen over landskabet i løbet af en årrække«, søsat af regering og folketing i 2022. Man minder om, at regeringen og dens støttepartier i det politiske forståelsespapir fra sidste år faktisk skriver: »En ny regering vil tage initiativ til en jordreform.«

Skovrejsningen i Svendborg kan ses som et laboratorium for jordreformen, et mikrokosmos, der tester metoder, muligheder og barrierer for landskabets bæredygtige omstilling.

Truslen mod drikkevandet

De sidste 40 år har Skovmølle Værket hentet en stor del af drikkevandet til Svendborgs borgere fra grundvandet under det område præget af landbrug, som man nu vil omlægge til skov. Områdets grundvand er sårbart over for nedsivning af kvælstof og sprøjtegifte – i 2018 måtte man således lukke én af Skovmølleværkets indvindingsboringer efter fund af stoffet DMS i koncentrationer 40 gange over grænsen for drikkevand. DMS er nedbrydningsproduktet af et svampemiddel anvendt på bl.a. frugt, bær og tomater, og det er ifølge GEUS fundet i 30 procent af de undersøgte indvindingsboringer landet over.

I den lukkede boring hos Skovmølleværket har man sidste sommer desuden målt rester af svampemidlet CTA, brugt frem til 2000 på en række afgrøder.

»Landbrugsjorderne har generelt været anvendt til en intensiv drift med årlige pløjninger, harvning, gødsning, brug af pesticider samt dræning,« skriver Naturstyrelsen i den miljørapport, der er udarbejdet

Svendborg planlægger at omlægge 540 hektar intensivt dyrket landbrugsjord til skov for at suge CO₂ ud af atmosfæren.
Foto: Emilie Lærke Henriksen

om skovprojektet. Med omlægning af de konventionelt dyrkede landbrugsarealer til skov vil brugen af sprøjtemidler og kunstgødning ophøre og drikkevandsreserven dermed blive beskyttet. Dræningen af jorden vil også ophøre, og genskabelsen af små vådområder vil sammen med fremvæksten af skov være en hjælp til klimaet.

»I skoven lagres CO₂ i de levende træer (krone, stamme og rødder), i dødt ved, i skovbunden og jordbunden. Træ som råstof kan erstatte for eksempel stål og beton i byggeriet, olie og gas til opvarmning, polyester og andre syntetiske stoffer i beklædning, plastic som engangsservice etc.,« hedder det i miljørapporten.

Med nye rekreative områder for borgerne og bedre vilkår for den biologiske mangfoldighed er der således gode argumenter for skoven. Men i dag er der mennesker, der lever af landbrugsjorden, og det hele bliver kun til noget, hvis de vil være med til omlægningen.

»Salg af jord til skovrejsningen er baseret på frivillighed og kan enten ske gennem direkte skøde- handler eller gennem en jordfordeling,« oplyser Naturstyrelsen.

Multifunktionel jordfordeling

'Multifunktionel jordfordeling' er kodeordet. Processen hvor man lokalt og med penge fra staten sætter sig sammen og finder ud af en ny og mere hensigtsmæssig måde at fordele og anvende de lokale landbrugsarealer. 'Multifunktionel' går på, at man skal søge løsninger, der giver gevinst på

”

På den ene side oplever vi en bred opbakning til projektet, men vi er også opmærksomme på, at der en mindre gruppe af dem, der bor i området, der er bekymrede for blandt andet skovens skyggevirksomhed

Jakob Harrekilde
Skovrider, Naturstyrelsen Fyn

alle områder: for klimaet, biodiversiteten, drikkevandet, de rekreative behov og landbruget.

Det er den model, der nu tænkes anvendt de mange steder i Danmark, hvor man som led i landbrugets klimaindsats skal udtage klimabelastende lavbundsjord. Inden for ordningen kan landmanden enten modtage økonomisk kompensation for at lade dræned lavbundsjord gå ud af produktion og overgå til den oprindelige tilstand som mere klimavenlige vådområder, han kan sælge den pågældende jord til staten, eller han kan ved en lokal jordfordeling modtage nye og bedre arealer, afgivet af andre landmænd, der ønsker at drosle ned og afhænde jord.

Folketinget afsatte med tørkepakken i 2018 150 millioner kroner til multifunktionel jordfordeling og supplerede med finansloven sidste år med to milliarder kroner frem til 2030 til udtagning af lavbundsjord.

De to milliarder er ifølge regeringen selv alt for lidt til det store lavbundsareal, der bør udtages, og det er derfor et emne, som kommer til at indgå i de kommende ugers finanslovsforhandlinger. Både støttepartierne og De Konservative ønsker ligesom Danmarks Naturfredningsforening og Landbrug & Fødevarer flere penge til ordningen.

Flere projekter på vej

At sælge sin jord til staten eller indgå i en lokal jordfordeling er altså en frivillig sag. Naturstyrelsen, der skal være ejer af den ny skov nordøst for Svendborg, kan således ikke ekspropriere en eneste mark. Kun hvis dagens lokale jordejere er med på at sælge eller omfordele jorden, kan projektet realiseres.

Der er ifølge miljørapporten 114 ejendomme i projektområdet omkring Skovmølleværket. Hvis de alle vil være med, kan skoven realiseres i fuldt omfang. Siger nogle nej, bliver skoven mindre. Siger rigtig mange nej, bliver det måske ikke til noget.

»Jeg tror, det bliver et fint projekt, men det vil tage tid,« mener Søren Møller.

»Der kan være nogle i området, der siger 'Hvad pokker er det her for noget, jeg har altid haft denne jord, og jeg vil sprøjte, som det passer mig.' Det kan godt være, det tager adskillige år at flytte ham, der siger sådan, men det er bedre, end at han aldrig flytter sig.«

Projekt Fremtidens bæredygtige landskaber har afprøvet multifunktionel jordfordeling i tre afsluttede pilotprojekter i Jammerbugt, Skive og Ringkøbing-Skjern kommuner med omfordeling af i alt 210 hektar. Et fjerde pilotprojekt er i gang i Mariagerfjord Kommune.

»Det går rigtig godt med vores pilotprojekter,« fortæller Søren Møller.

»Det er en fælles oplysningsproces, hvor man spørger: 'Hvad betyder den grønne omstilling, vi skal igennem, for dig? Og hvordan kan du også vinde på den?' Det tager tid at få folk med, men pointen er, at alternativet – at mødes i en retssal – tager længere tid. Folk skal opleve, at de er del af udviklingen, frem for at udviklingen kører dem over.«

Spørgsmålet er, hvordan det vil gå med Svendborgs skovprojekt, der er et af tre projekter, som har fået Landbrugsstyrelsens såkaldt betingede samtykke fra puljen for multifunktionel jordfordeling. De to øvrige projekter på vej er i Viborg og Tønder kommuner.

Dialog tager tid

I Svendborg er processen med at inddrage befolkningen i gang. Der blev holdt et første informationsmøde for de berørte lodsejere

i januar, et planlagt borgermøde i marts blev aflyst på grund af coronapandemien, men gennemført i juni, en række samtaler med individuelle lodsejere er foretaget, og i perioden juni-august er der gennemført en offentlig høringsproces. Flere borgermøder og samtaler er på vej.

Høringen gav anledning til 21 høringsvar, domineret – som det typisk er tilfældet ved planlægningshøringer – af kritiske kommentarer. Flere landmænd i området siger, at de ikke vil afhænde jord, eller at prisen er for lav, andre mener, at man kan opnå grundvandsbeskyttelsen via økologisk jordbrug i stedet for skovrejsning. Atter andre siger, at en skov vil skæmme udsigten eller spærre for byudvikling, og flere mener, at selve processen med at inddrage befolkningen er mangelfuld og forhastet.

Naturstyrelsen har givet svar på indvendingerne og understreget, at tilslutning til projektet via jordfordeling eller salg af arealer er frivillig.

»På den ene side oplever vi en bred opbakning til projektet, men vi er også opmærksomme på, at der er en mindre gruppe af dem, der bor i området, der er bekymrede for blandt andet skovens skyggeeffekt,« fortæller skovrider Jakob Harrekilde, Naturstyrelsen Fyn.

Landbrugsstyrelsen, der som nævnt har givet sit betingede samtykke til skovprojektet, er nu ved at afslutte sin egen forundersøgelse, der skal munde ud i enten en endelig godkendelse og dermed adgang til puljemidlerne til at købe og bytte jord for – eller et afslag.

Landbrugsstyrelsens afgørelse ventes i denne måned. Bliver svaret positivt, kan Naturstyrelsen og Svendborg Kommune og den tredje part i projektet, Svendborg Vand A/S lave en endelig plan, gennemføre konkrete forundersøgelser og indlede borgerinddragelse og samtaler med berørte landmænd og borgere om jordfordeling, køb og bytte.

»Hvis vi kommer i gang, så bliver det tidligst i 2023, at de første træer i den nye skov kan plantes,« siger Jakob Harrekilde.

jsn@information.dk

SERIE

Kampen om jorden

✘ Klimaudfordringen kan ikke håndteres, hvis ikke vi gør noget radikalt ved måden, landbrugsjorden og landskabet udnyttes på. Det danske klimamål kalder på, at de kulstofrige landbrugsjorder snarest tages ud af drift, at flere sol- og vindprojekter finder plads i landskabet, og at landbrugsproduktionen flytter vægten fra kødproduktion til vegetabiliske fødevarer. En kæmpe udfordring, der lægger op til en storstilet jordreform og samarbejde på tværs. Information skildrer i ny serie kampen om det danske landskab.

SPAR OP TIL

33%

på **alle briller** ved valg af **Brilleabonnement**

Synoptik
Brille
ABONNEMENT
All-Inclusive™

Vælg mindst tre briller

Udskiftning af glas ved ændring af styrke

Fast månedlig leje

Udvidet Synsprøve med sundhedstjek

Gælder alle briller købt ved Brilleabonnement i dagene 08.-10. oktober. Rabat gives før beregning af månedlig leje og kan ikke kombineres med andre tilbud og rabatter.

Synoptik

